

בצללי הערב המלוכסנים, שהטילו ערימות של שקים מגובכים על הרציף, היה ורונסקי, במעילו הארוך ובכובעו השמוט ברישול, מתהלך כחיה בסוגר, ידיו בכיסיו והוא פונה אחורנית כל עשרים צעד וחוזר על עקבותיו. בעודו מתקרב, נדמה היה לסרגיי איוואנוביץ' שוורונסקי רואה אותו ומעמיד פנים כלא רואה. אך הדבר לא עשה שום רושם על סרגיי איוואנוביץ'. הוא ראה עצמו מעבר לכל חשבון אישי עם ורונסקי. ברגע זה נחשב ורונסקי בעיני סרגיי איוואנוביץ' כמי שלוקח חלק נכבד במעפל כביר, והוא ראה לו לחובה לחזק את ידיו ולעודד את רוחו. הוא ניגש אליו.

ורונסקי עמד מלכת, העיף מבט לעברו, הכיר את סרגיי איוואנוביץ', פסע פסיעות אחרות לקראתו ולחץ את ידו בחוזקה.

"אפשר שאינך שמח לפגוש בי," אמר סרגיי איוואנוביץ', "אבל אולי אוכל לעזור לך במשהו?"

"אין אדם שאי-הנעימות בפגישה איתו מועטה כמו איתך," אמר ורונסקי. "אני מתנצל. אין לי שום דבר נעים בחיים."

"אני מבין, ורציתי להציע לך את שירותי. אולי נחוץ לך מכתב אל ריסטיץ', אל מילאן?"

"הו, לא!" אמר ורונסקי, כמו הבין אך בקושי את דבריו. "בוא נתהלך מעט, אם לא איכפת לך. בקרונוט מחנק שכזה... מכתב? לא, תודה רבה. בשביל למות אין צורך במכתבי המלצה. אולי רק אל התורכים..." אמר וחיך בשפתיו בלבד. מעיניו נשקפו ייסורים וכעס כבתחילה.

"כן, אבל אולי יהיה לך קל יותר אם תקשור קשרים — שהם בכל-זאת הכרחיים — עם אדם שכבר יהיה מוכן לקראת הפגישה איתך. אבל בעצם, כרצונך. אני שמחתי מאוד לשמוע על החלטתך. הרי המתנרבים כבר הותקפו מכל צד, ואדם כמוך ירים את קרנם בדעת הקהל."

"כאדם," אמר ורונסקי, "יתרוני הוא בכך שהחיים אין להם שום ערך בעיני. יש לי די מרץ גופני לפרוץ לתוך גדרו חיילים, לרמוס אותם או ליפול חלל — בזה אין לי ספק. אני שמח שיש לי על מה למסור את חיי, שלא רק שאין לי חפץ בהם, אלא הם פשוט נמאסו עלי. אדרבא, שיביאו איזו תועלת." והוא עשה תנועה של קוצר-רוח בלסתו, מחמת הכאב שכסס לו בשינו בלי הרף והפריע לו לומר את דבריו בארשת הפנים שחפץ בה.

"עוד תקום בכ רוח חדשה, תאמין לי," אמר סרגיי איוואנוביץ', שהדברים נגעו ללבו. "הצללת אחים מעולו של שיעבוד היא מטרה שראוי גם למות, גם לחיות למענה. יתן לך אלוהים הצלחה מחוץ, ושלווה בנפש פנימה," הוסיף, והושיט את ידו.

ורונסקי לחץ בחום את ידו המושטת של סרגיי איוואנוביץ'. "כן, ככלי-מלחמה עוד יש בי תועלת, אבל כאדם אני חורבה גמורה," אמר לאט לאט.

הכאב המענה, הכוסס בשינו החזקה, מילא את פיו רוק והפריע לו לדבר. הוא השתתק ונעץ עיניו בגלגלי קרון המשא, המתגלגל-מחליק לו במתינות על פסי המסילה.

ופתאום תקף אותו איזה מכאוב אחר – לא כאב, אלא מין מצוקה פנימית מענה, שהשכיחה ממנו לרגע את שינו הכואבת. למראה הקרון והפסים, ובהשפעת השיחה עם מכר שלא פגש בו מאז האסון, עלתה פתאום היא בזכרונו – כלומר מה שעוד נותר ממנה בשעה שהתפרץ, מטורף כולו, אל צריף התחנה: על השולחן, שרועה בלא בושה לעיני זרים – גווייה מגואלת בדם, שעוד ניכרים בה החיים שפיכו בה זה לא כבר; ראשה מוטל אחורנית והוא שלם כולו, עם הצמות הכבדות והשיער המסתלסל על הרקות, עם הפנים היפהפיות והפה האדום הפתוח למחצה, שקפא בארשת מוזרה, מכמירת-לב בשפתיים ומבעיתה בעיניים הפקוחות המזוגגות, ארשת שכמו חזרה על אותו משפט נורא – שהוא עוד יתחרט – שאמרה לו בשעת מריכתם.

והוא השתדל להעלותה בזכרונו כפי שהיתה כשפגש בה לראשונה – גם כן בתחנת-רכבת – והיא מסתורית כולה, מקסימה, אוהבת, מבקשת אושר ומעניקה אושר, ולא אכזרית ונוקמת כפי שנחקקה בזכרונו ברגע האחרון ההוא. הוא השתדל לזכור את רגעיו היפים עמה; אבל הרגעים האלה היו מודעלים לנצח. שוב לא זכר אותה אלא חוגגת את נצחונה, מגשימה בעליל את האיום ההוא, איום החרטה שאין לאיש צורך בה ואין לה תקנה עולמית. הוא לא הרגיש עוד את כאב השן שלו, ופניו התעוותו בכבי.

אחרי שעבר בשתיקה פעמיים הלוך ושוב על-פני ערימות השקים, חזר וכבש את רוחו ופנה בשקט אל סרגיי איוואנוביץ': "לא קיבלת עוד מברק אחרי זה של אתמול? כן, הם הובטו פעם שלישית, אבל מחר צפוי הקרב המכריע." ואחרי ששוחחו קצת על מילאן שהוכרז למלך ועל התוצאות הכבדות שעוד עשויות להשתלשל מזה, נפרדו עם הצילצול השני והלכו איש-איש אל קרונו.